

ty vystěhovalecké (evropské) většinou zakládají příslušnost státní na principu příslušnosti podle narození (*ius sanguinis*). Státy přistěhovalecké posuzují příslušnost podle místa narození (*ius soli*). Již z toho je zřejmo, že rodina vystěhovalcova jest vydána po jednu a mnohdy i po dvě generace všem neshodám, jež tyto rozdíly v právních předpisech přináší. Zejména tehdy působí rozdíly v zákonných předpisech rozkladně, jestliže rodina vystěhováním byla rozdělena do dvou států.

Některé přistěhovalecké státy se snaží tyto rodinné a osobní důsledky rodin rozptýlených vystěhovalectvím zmírniti tím, že poskytují těmto osobám přistěhovalecké povolení mimo stanovenou kvotu. Tak za nekotového přistěhovatele do Spojených států se považuje přistěhovec, který jest svobodným dítětem pod 21 let, nebo manželka nebo manžel občana Spojených států s podmínkou, že sňatek byl uzavřen před vydáním visa a v případě manželů občanů, před 1. červencem 1932. Snoubenky amerických vojáků a demobilisovaných vojáků amerických občanů mohou obdržeti návštěvní visum, zaváže-li se snoubenec, že se ožení se svou snoubenkou do 3 měsíců po jejím vstupu do Spojených států, jinak bude snoubenka deportována na jeho útraty.

Vystěhovalectví osob bez domova, uprchlíků, odsunutých a neznámé příslušnosti jest dalším mezinárodním problémem, který se stal zejména obtížným po druhé světové válce. Vystěhovalectví těchto osob na místo jejich konečného trvalého pobytu bude třeba řešiti mezinárodními dohodami. Potřebné cestovní doklady pro tyto osoby se vydávají doposud toliko jako prozatímní cestovní pasy, jejichž platnost obyčejně končí příjezdem do přistěhovaleckého státu. Dokladem státní příslušnosti tyto pasy nejsou.

IV. Literatura

Fr. Vyhnanovský: Cestovní pasy a vystěhovalectví, 1939. — F. Mézl: Výklad zákona o vystěhovalectví a prováděcího nařízení k němu, 1924. — Zprávy o činnosti Mezinárodní péče o vystěhovatele 1924—1928. — Mezinárodní úřad práce, Ženeva: Migration Laws and Treaties. — Svazek I. Emigration Laws and Regulations, 1928. — Svazek II. Immigration Laws and Regulations, 1928. — Svazek III. International Treaties and Conventions, 1929. — Dr. Josef Krakeš: The Protection on the International Traffic of Emigrants Leaving or Returning to their Home Country. Second International Conference of So-

cial Work, Frankfurt a. M., červenec 1932. — The Department of State: Admission of Aliens into the United States, 1932.

Josef Krakeš.

Vysvědčení.

Máme-li se pokusiti o definici právního pojmu v-í, který — pokud je mi známo — nebyl v literatuře ještě vymezen, musíme si nejprve ujasniti zhruba, o co jde, na zjevích pozitivního práva. Hrubým vodítkem bude tu terminologie pozitivního práva.

Při vyslovení slova v-í každému se nejprve v mysli vybaví řada běžných zjevů ze styku s veřejnými úřady, ústavy a orgány. Jsou to: v-í nemajetnosti, v-í zachovalosti, v-í úředního lékaře, v-í veřejných škol, v-í o veřejných zkouškách a j. Podle běžné terminologie právní vědy jde tu vesměs o správní akty, vydávané ve formě písemné.

V denním životě setkáváme se ovšem ještě s listinami, označovanými jako v-í, jež nepocházejí od nositelů veřejné správy, nýbrž od osob soukromých. Tak na př. mluví se o v-í soukromého lékaře, v-í soukromé školy, v-í pracovním a pod. Tyto zjevy ponechme mimo úvahu a omezme se na rozbor shora uvedených správních aktů, označených jako v-í.

Další materiál pro zjištění terminologie pozitivního práva v tomto směru může nám poskytnouti dávkový sazebník pro dávky za úřední úkony ve věcech správních.

Tento dávkový řád (příloha vládního nařízení č. 7/1947 Sb.) uvádí ve všeobecné položce A2 vedle sebe „vysvědčení a osvědčení“ vydávaná na žádost strany.

Jako v-í jsou tu označeny tyto úřední úkony: v-í způsobilosti k uzavření sňatku (položka B 10), v-í způsobilosti topiče, strojníka a strojvůdce (pol. I 11), v-í o typové zkoušce promítacího přístroje (pol. I 15a), v-í o přípustnosti přístrojů k montování do letadel (pol. L 18), v-í o zkoušce pilota (pol. L 19), v-í úředního lékaře (pol. O 7), v-í o praktické zkoušce zubotechnické (pol. O 8a), v-í o osvobození od této zkoušky (pol. O 8b), v-í o způsobilosti pro ustanovení veterinárním úředníkem (pol. O 49), v-í školní-duplikáty (pol. R 12), v-í o zápisu v obchodním a společenstevním rejstříku (pol. V 12).

Naproti tomu jako „osvědčení“ uvedeny jsou tyto úřední úkony: osvědčení o státním občanství (pol. B 2), osvědčení o propuštění ze státního svazku (pol. B 5), osvědčení o právním trvání spolku (pol.

B 42), osvědčení o tom, kdo podle stanov pravoplatně podpisuje písemná vyhotovení spolku (pol. B 46), osvědčení pro přechod hranic v malém pohraničním styku (B 52), osvědčení z ústředního známkového rejstříku (C 2), osvědčení v obchodních a právních věcech souvisejících se zahraničním obchodem (pol. F 2), osvědčení o čl. námořních lodích (pol. H 11), osvědčení o přípustnosti určitých stavebních hmot a konstrukcí (pol. I 5), osvědčení o přípustnosti typu acetylenových přístrojů (pol. I 7), osvědčení o prohlídce promítacího přístroje (pol. I 15 b), osvědčení o způsobilosti jednotlivého motorového vozidla k používání pro veřejnou dopravu (pol. J 7 a J 31 g), osvědčení o způsobilosti typu takového vozidla (pol. J 31 f), typové osvědčení motorového vozidla (pol. J 17 a 18), osvědčení o zápisu motorového vozidla do rejstříku (pol. J 28 f), osvědčení o způsobilosti motorových pluhů a traktorů v zemědělství (pol. J 31 b), osvědčení o způsobilosti typu motorového vozidla (pol. J 31 c), osvědčení o způsobilosti jednotlivého motorového vozidla (pol. J 31 d), mezinárodní osvědčení pro motorová vozidla (pol. J 41), osvědčení o průkazu vzájemnosti za účelem nabytí povolení k jízdě motorovými vozidly (pol. J 45 a 50), typové osvědčení letadla (pol. L 7), osvědčení o zápisu letadla do rejstříku (pol. L 10), typové osvědčení kluzáku (pol. L 11), osvědčení o zápisu kluzáku do rejstříku (pol. L 14), typové osvědčení letadlového motoru (pol. L 15), osvědčení o zápisu pilota do rejstříku (pol. L 21), osvědčení o přípustnosti typu vrtule (pol. L 27), osvědčení za účelem dopravních výhod pro kalamitní dříví (pol. N 2), osvědčení o zahájení soukromé lékařské praxe (pol. O 1), osvědčení o činnosti v lékárně (pol. O 20), osvědčení na vyvážení chmel (pol. S 46), osvědčení o tuzemském právu (pol. V 2), osvědčení o právu platném v cizině (pol. V 3), osvědčení o vzájemnosti ve firemních věcech (pol. V 4), osvědčení o tom, zda je nebo není zavedena exekuce, konkurs nebo vyrovnání (pol. V 11).

K tomu přistupuje řada v-í a „osvědčení“ vydávaných jinými veřejnými úřady a orgány, jejichž úkony nejsou dávkovým sazebníkem zachyceny.

Jak patrně, je terminologický rozdíl, činěný v pozitivním právu mezi v-ím a „osvědčením“, někdy zcela náhodný. K tomu přistupuje, že řada obdobných vyhotovení správních aktů není označena ani tak ani jinak, nýbrž ještě jinak (na př. jako „list“, „legitimace“, „potvrzení“, „certi-

fikát“, „průkaz“, „doklad“, „výpis“ a j.).

Za této situace naskytá se otázka, máme-li se vůbec pokoušet o konstrukci právního pojmu v-í a o jeho definici, jež by jej odlišila od obdobných zjevů. Správní praxe jeví však — i při své nedůslednosti — přece určitou tendenci, jež by mohla býti vodítkem při tomto pokusu.

Jak patrně, jde u správních aktů, označených jako v-í nebo „osvědčení“, jichž příkladný výčet byl vpředu úmyslně podán dosti obsírně, o dva druhy, jež lze od sebe dosti přesně odlišiti.

Prvá skupina jsou správní akty ryze osvědčovací o právních skutečnostech nebo právních poměrech již existujících a objektivně zjištěných. Listinné osvědčení takové skutečnosti nepřináší tedy do světa stávajících a jednoznačně prokazatelných právních skutečností a poměrů nic nového. Jeho význam je ryze procesní. Činí zbytečným, aby v konkrétním řízení správním nebo soudním byla určitá skutečnost zjišťována ex offio nahlédnutím do originálních spisů a rejstříků.

Šem patří na př. osvědčení o právním trvání spolku, osvědčení o tom, kdo podle stanov podpisuje pravoplatně písemná vyhotovení spolku, osvědčení o zápisu do různých veřejných rejstříků, (na př. obchodního a společenstevního rejstříku, živnostenského rejstříku, původského rejstříku, kartelového rejstříku, známkového rejstříku atd.), různá osvědčení o vzájemnosti v poměru k cizině, o tuzemském právu nebo o právu platném v cizině, osvědčení o tom, zda je nebo není zavedena exekuce, konkurs nebo vyrovnání, křestní a rodné, oddací a úmrtní listy, výpis z trestního rejstříku a jeho negativní forma: v-í zachovalosti, výpisy z veřejných knih a úředně vedených seznamů (o původu koně, o provozování plavby a j.) atd.

Při druhé skupině těchto správních aktů je právní skutečnost nebo právní poměr, které jsou obsahem v-í, produktem řízení, v němž se tato skutečnost nebo poměr, imanentně již existující, teprve objektivisuje a deklaruje.

Typickými jsou tu v-í o různých zkouškách, ať již osob (na př. maturitní v-í, v-í o státních zkouškách na vysokých školách, v-í o zkoušce pilota, v-í o praktické zkoušce zubotechnické a mn. j.) či věcí (na př. v-í o typové zkoušce promítacího přístroje, osvědčení o způsobilosti jednotlivého motorového vozidla k používání pro veřejnou dopravu, v-í o zkoušce parního kotle, ty-

pové osvědčení leteckého motoru a mn. j.). Stejný účel sledují i v-í o trvání určitého poměru předpokládajícího určitou kvalifikaci, zjišťovanou rovněž zkouškami, testy a pod. (na př. školní v-í) nebo v-í o určité kvalifikované činnosti (na př. potvrzení o tom, kdo je legionářem, nebo potvrzení o tom, kdo je partyzánem). Sem patří i v-í o úředních prohlídkách za účelem zjištění požadovaného stavu osob (na př. lékařské v-í) nebo věcí (na př. v-í o prohlídce promítacího přístroje, v-í o revisi parního kotle) atd.

Znalosti, činnost, stav nebo vlastnosti, zjištěné zkouškou, testy, prohlídkou nebo jiným šetřením, jsou dány již předtím, avšak nejsou dříve bez předchozí objektivisace a deklarace skutečností právně relevantní. V osvědčovacímu aktu příslušného úřadu, ústavu nebo orgánu o existenci těchto skutečností nebo poměrů jest tudíž obsažen i určitý projev autoritativní.

Osvědčovací funkce aktu může býti navenek i úplně zakryta autoritativní jeho složkou, jak je tomu na př. u výměru kvalifikačního nebo u osvědčení o přípustnosti určitých stavebních hmot a konstrukcí.

Mnohdy je v-í výslednicí celé řady dílčích správních aktů. Tak na př. řidičský průkaz pro motorové vozidlo zahrnuje v sobě v-í o zdravotní prohlídce, zjištění spolehlivosti a v-í o řidičské zkoušce. Podobně je tomu u průkazu o způsobilosti topiče, strojníka a strojvůdce a j.

Jako vždy v pozitivním právu jsou i tu hraniční případy, u nichž vznikají pochybnosti, zda je nutno zařadit je mezi akty ryze osvědčovací („osvědčení“) podle shora navrženého dělidla či mezi v-í v hořejším smyslu. Tak je tomu na př. u domovského listu, osvědčení o státním občanství a j.

Ani „osvědčením“ ani v-ím v shora uvedeném smyslu nejsou správní akty čistě autoritativní povahy — i když mají formu listinného dokladu — jež nové právní skutečnosti a právní poměry teprve tvoří, bez ohledu na to, zda úřední enunciat má to nebo ono označení (na př. „osvědčení“ o propuštění ze státního svazku nebo „osvědčení“ pro přechod hranic v malém pohraničním styku a j.) či označení jiné (zbrojní pas, rybářský lístek, honební lístek, list vystěhovalecký a j.).

Právní nauka má celou řadu systémů třídění správních aktů. V-í ve vymezení shora uvedeném je řadeno svorně mezi akty osvědčovací. Je ovšem uznáváno, že „život vynutil si formy správních aktů, kde jsou

smíšeny živly osvědčovací se živly rozhodovacími, a to někdy takovým způsobem, že může býti pochybné, o jaký akt běží, resp. který živel v něm převládá“ (Hoetzel).

Akty osvědčovací řadí pak jedni jako zvláštní skupinu správních aktů vedle aktů konstitutivních, deklaratorních a jiných (Pražák), druzí pokládají je za akty deklaratorní (Pošvár), jedni čini z nich protiklad aktů autoritativních (Hoetzel), druzí tvrdí, že „autoritativní povahu nelze upíratí aktům osvědčovacím“ (Hácha), jiní konečně považují je za zjevy správním aktům jen příbuzné (Havelka). Weyr nepokládá je za samostatné „normy“, nýbrž za tvorbu právně významných skutkových podstat. A to nezmiňuje se ani o různých dalších systémech nauky cizí, zejména německé (Kormann a j.).

Havelka zdůrazňuje, že „osvědčení samo a vydání tohoto aktu jsou dvě věci“, neboť „výrok o tom, zda se osvědčení vydává nebo zda se vydání jeho odpírá, jest zajiště aktem, který právní situaci v určitém směru určuje“. Jestliže pak vedle toho v nauce řadívali se mezi osvědčení i listiny, jež jsou vlastně intimátem úředního rozhodnutí nebo opatření v průkazní formě (na př. zbrojní pas), pak rozpadne se vyřízení takové žádosti o povolení k nošení zbraně vlastně ve tři správní akty: udělení povolení, vystavení osvědčení o právu nositi zbraň (zbrojního pasu) a jeho vydání.

Tato theoretická složitost je vyvolána rozpaky v otázce právní moci osvědčovacích aktů, přípustnosti opravných prostředků a soudní kontroly.

Judikatura zaujímá v tom směru nekompromisní stanovisko, na jehož doklad budiž citován na př. nález Boh. adm. 5454: „Osvědčení vydané zemskou správou politickou, jímž straně bylo potvrzeno, že je čl. státním příslušníkem a že má domovské právo v určité obci, není ani rozhodnutím, ani opatřením úřadu, nýbrž listinným potvrzením o existenci právního poměru, jehož správnost může býti kdykoliv vyvrácena. Osvědčení proto není schopno právní moci a může býti ministerstvem vnitra z moci dozorcí změněno, resp. zrušeno, je-li v odporu se skutečným stavem.“

Literatura zčásti uvědomuje si částečnou autoritativní povahu některých osvědčovacích aktů a kolísá (srov. na př. Hácha: Nejvyšší správní soud ve Slovníku veř. práva čl. str. 837 a naproti tomu Havelka v Háchově počtě str. 52). Opatrně formuluje to Hoetzel: „Ryzí akty osvědčovací

mohly by býti přímým objektem stížnosti jen tenkrát, kdyby někdo měl nárok na vydání takového aktu, a to správného“ (Československé správní právo, II. vyd., str. 270).

Havelka buduje své odlišení osvědčovacíh úkonů od správních aktů na cíli, který sleduje právní obrana proti nim. „Kdežto u správních aktů má obranný prostředek za účel přesvědčiti úřad nadřízený, že akt je v rozporu s právním předpisem nebo že je neúčelný, jde u osvědčovacího úkonu o to přesvědčiti úřad, že osvědčovací akt je ne-správný“ (Háchova pocta str. 51). Podle Hoetzla „obrana občana proti osvědčovacím aktům nevede se pravidelnými opravnými prostředky, nýbrž protidůkazem“ (Čsl. správní právo, II. vyd., str. 270).

Aplikujeme-li tyto úvahy teorie na instituci v-í a přihlídneme-li k pozitivnímu právu, vidíme, že řádné opravné prostředky nutno zpravidla nahraditi jinými formami remedury. Je to na př. opakování zkoušky, revise prohlídky (na podkladě dozorčí stížnosti), protidůkaz o trvání určité skutečnosti (na př. vyvoláním autoritativního úředního rozhodnutí) a j. Odepření vydání v-í, kde strana má na vydání právní nárok, je ovšem autoritativním úředním rozhodnutím a podléhá řádným opravným prostředkům i soudní kontrole.

Literatura.

Hoetzel: Akt správní (Slovník veř. práva čsl. sv. I, str. 34); týž: Nauka o správních aktech (Praha 1907); týž: Československé správní právo, Praha, II. vyd., str. 262; Hácha: Nejvyšší správní soud (Slovník veř. práva čsl., sv. II, str. 835); Havelka: O některých zjevech příbuzných správním aktům (Háchova pocta — Bratislava 1932, str. 34); Pražák: Rakouské právo správní — Praha 1905 (str. 106); Pošváv: Obecné pojmy správního práva — Brno 1946 (str. 74); Weyr: Theorie práva — Brno 1936 (str. 189); týž: Československé právo správní — Brno 1922 (str. 76); týž: Správní řád — Brno 1930 (str. 38).

Josef Hoffmann.

Výtisky povinné.

Odevzdávání p. v. bylo nově upraveno zák. č. 20/1947 Sb. a vl. nař. č. 43/1947 Sb. (k tomu viz výnos min. informací z 14. V. 1947 č. 23.478-II odb.). O právní úpravě před tím platné, viz heslo „Tiskové právo“, sv. IV., str. 907.

Povinnost odevzdání p. v. se vztahuje na všechny tiskoviny vytištěné nebo vydané v ČSR a s výjimkou časopisů i na tiskoviny, které byly vytištěny nebo vydány v cizině, pokud nakladatel,

vydavatel nebo původce, který je vydává vlastním nákladem, má bydliště (sídlo) v ČSR.

Pojem tiskoviny definuje zákon v § 2. Jsou to spisy, vyobrazení nebo hudebniny, rozmnožené tiskem, nebo jiným mechanickým či chemickým způsobem, vyjmajíc díla kinematografická, fonografická, plastická a snímky fotografické. Užším pojmem tiskovin jsou i časopisy. Poněvadž však zákon používá obou pojmů odděleně, definuje pro svůj obor časopisy jako tiskoviny, které vycházejí v obdobích, třeba nepravidelných. Časopisem nejsou však díla vydávaná v sešitech, tvoří-li svým obsahem celek.

Povinnost odevzdání p. v. stíhá primárně tiskaře, subsidiárně nakladatele (§ 5). Je-li subjektem povinnosti tiskař, odevzdává p. v. na účet nakladatele. Odevzdání se musí výtisk vázaný, byť by jen část nákladu byla vázána. Povinnost odevzdání p. v. vzniká u časopisů jejich vytištěním, u ostatních tiskovin jejich rozšiřováním. Pro účely kontroly a evidence předpisuje zákon (§ 8) tiskaři povinnost předkládati do 5. toho kterého měsíce na úředním tiskopise výkazy všech tiskovin, které v předcházejícím měsíci vytiskl, a to orgánům a institucím vyjmenovaným v § 8. I zprávy negativní nutno podati.

Účel, který zákon odevzdáváním povinných výtisků sleduje, je buď konservační, nebo evidenční či studijní a úřední. Někdy dostává se témuž subjektu p. v. z titulu konserve, ale současně též z titulu potřeb studijních (úředních). Tak Národní a universitní knihovně v Praze a universitní knihovně v Bratislavě jest odevzdání po 1 p. v. k účelům trvalé úschovy — konserve — (§ 4 zák.) a po jednom p. v. k účelům studijním (§ 1 vl. nař.).

Subjekty, jimž se má dostati p. v., jsou vyjmenovány buď přímo v zákoně, nebo jsou či budou určeny vládou nařízením na základě zmocnění, kterého se jí v § 4, odst. 3 zák. dostalo. Vláda je však omezena ustanovením, že počet p. v. pro úřady a knihovny, které určí, nesmí činiti pro úřady více než 5, pro knihovny více než 20.

Povinnost odevzdání povinné výtisky je tedy různě podložena a modifikována. Někdy vzniká ex lege bez předchozího dožádání, jindy jen na požádání. V případě posléze uvedeném buď bezplatně, nebo za